

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

FORUM LIDERÓW BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH 2022

Polska bankowość spółdzielcza w dobie wyjątkowych wyzwań i możliwej globalnej transformacji systemowej

20-21 września 2022 r.

Po dwuletniej przerwie konferencja została zorganizowana w trybie stacjonarnym, w hotelu Airport Okęcie w Warszawie. Udział w niej wzięło 450 osób.

OTWARCIE OBRAD FORUM

Krzysztof Pietraszkiewicz, Prezes Związku Banków Polskich

1. Utworzenie systemów ochrony instytucjonalnej stanowi jedno z największych osiągnięć bankowości spółdzielczej ostatnich lat.
2. Ostatnie lata były pełne wyzwań dla polskiej gospodarki, w tym banków spółdzielczych. Jednakże w roku bieżącym mamy do czynienia ze zbiegiem kilku rodzajów kryzysów równocześnie: pandemia Covid-19, agresja Rosji na Ukrainę, problemy surowcowe, zerwane łańcuchy dostaw, zjawiska inflacyjne (o zróżnicowanym natężeniu i podłożu w poszczególnych państwach). Jest to sytuacja, z jaką dotychczas nie mieliśmy do czynienia. Stanowi ona ogromne wyzwanie dla rządu, polskich obywateli, przedsiębiorców i jednostek samorządu terytorialnego.
3. Kluczowym aspektem dla przyszłości Polski i kolejnych pokoleń jest konsekwentna dekarbonizacja i realizacja programów modernizacyjnych naszego kraju. Brak modernizacji polskich przedsiębiorstw będzie oznaczać spadek ich konkurencyjności na rynkach międzynarodowych.
4. Spodziewane jest obniżenie poziomu życia polskiego społeczeństwa. Należy zawczasu podjąć działania, aby przejść przez ten trudny okres, który potrwa zapewne kilka lat. Rolą rządu jest budowanie porozumienia z różnymi kręgami społeczeństwa.
5. Obecna sytuacja ma i będzie miała swoje przełożenie na zachowania klientów sektora bankowego. Należy się spodziewać wzrostu kredytów nieregularnych, a także problemów z wypłacalnością klientów, którzy wcześniej nie potrzebowali nawiązywać relacji kredytowej z bankiem, a zostaną do tego zmuszeni w związku z np. rosnącymi cenami energii.
6. Niezbędne jest podjęcie wspólnych działań rządu i sektora bankowego, aby pomóc polskim przedsiębiorcom przetrwać te trudne czasy.
7. Skala poziomu niezrozumienia instytucji finansowych ze wszystkich stron sceny politycznej, z jakim spotyka się w ostatnich kwartałach sektor bankowy, jest ogromna. Trzeba

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

o tym mówić, gdyż nie będzie możliwe sprostanie obecnym wyzwaniom i problemom bez solidnych, dobrze skapitalizowanych, bezpiecznych, odpowiednio zorganizowanych i nowoczesnych instytucji finansowych.

SESJA I

Skutki ostatnich nadzwyczajnych wydarzeń na kondycję i perspektywę sektora banków spółdzielczych

WYSTĄPIENIA ZAPROSZONYCH GOŚCI:

Paweł Szalamacha, Członek Zarządu Narodowego Banku Polskiego

1. Sektor bankowości spółdzielczej od lat stanowi solidną część polskiego systemu finansowego. Nie tworzy ryzyka o znaczeniu systemowym, co nie oznacza, że nie stoją przed nim ogromne wyzwania, jak np.: kwestia efektywności kosztowej, pozyskiwania kapitałów, konkurencja z innymi podmiotami na rynku, nieustanny postęp technologiczny.

2. Ostatnie lata przyniosły wyzwania o całkowicie nowym charakterze - pandemię oraz konflikt zbrojny o niespotykanym od kilkadziesiąt lat wymiarze. Skutki pandemii okazały się mniej dotkliwe dla sektora bankowego niż się tego spodziewano na początku. Trwa i trwać będzie dyskusja co do adekwatności reakcji odpowiedzi na Covid-19 w naszym kraju i w krajach rozwiniętych, zwłaszcza w kontekście ochrony zdrowia publicznego, a także na polu finansowym.

3. Polskiej gospodarce udało się wrócić do poziomu wzrostu sprzed pandemii. Jest to osiągnięcie, z którego możemy odczuwać satysfakcję. Podtrzymaliśmy aktywność gospodarczą w naszym kraju i uniknęliśmy collaps'u. Tu również będzie jeszcze trwała dyskusja co do skuteczności i odpowiedniego rozłożenia w czasie tych interwencji. Intensywność rywalizacji politycznej, nie tylko u nas w kraju, powoduje, że akceptacja dla ryzykownych rozwiązań w sferze gospodarczej rośnie.

4. Kolejne lata będą dla sektora finansowego i całej gospodarki dużym wyzwaniem. Agresja Rosji na Ukrainę nie miała wprawdzie bezpośredniego, szokowego wpływu na polskie banki, jednakże jej pośrednie konsekwencje będą stopniowo coraz bardziej odczuwalne. M.in. wzmocnieniu uległa presja inflacyjna, w związku nowym bodźcem, jakim jest wzrost cen nośników energii.

5. Obecnie mierzymy się z tzw. efektem drugiej rundy – zjawiskiem w polityce pieniężnej, które po raz ostatni miało miejsce ok 20 lat temu. Problem inflacyjny stanowi ogromne wyzwanie. Nie pozostaje to bez wpływu na obywateli, rolników, MŚP – głównych klientów banków spółdzielczych. Nastąpił koniec okresu zerowych stóp procentowych.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

6. Jednakże wzrost poziomu stóp procentowych jest czynnikiem cyklicznym. Ma on wpływ na wzrost dochodów sektora bankowego i nie powinien zniechęcać zarządy banków do zaprzestania dążenia do budowania rentowności tych instytucji.

7. Problem efektywności kosztowej sektora bankowości spółdzielczej: nakłady związane z działalnością rozbudowanej sieci placówek bankowych są coraz większe. Należy je ograniczać, jednak mając świadomość, że nie da się tego robić w nieskończoność. Jest to kwestia bliskiego kontaktu z klientem – relacyjności, która stanowi bardzo istotny element charakteryzujący działalność lokalnych instytucji finansowych. Jednakże efektywność banków spółdzielczych można poprawić np. poprzez procesy konsolidacyjne (te procesy trwają), digitalizację, współpracę w ramach zrzeszeń i wsparcie IPS.

8. Narodowy Bank Polski zaprosił szefów IPS do współpracy i wymiany informacji o sytuacji banków spółdzielczych. Podkreślono wagę dotychczasowych rozmów i doświadczeń w tym zakresie.

9. Poza systemami ochrony instytucjonalnej funkcjonuje jeszcze grupa banków spółdzielczych, jednakże należy mieć świadomość, że tego rodzaju indywidualna strategia niesie ze sobą istotne ryzyko dla tych podmiotów.

10. Coraz większego znaczenia nabierają kwestie związane z cyberbezpieczeństwem. Jest to obszar, który cały czas ewoluuje.

11. Paradygmat bezpieczeństwa podlega zmianie. Potrzeba jest silnych, zdrowych oraz bezpiecznych banków. Lokalne instytucje finansowe mają tu ogromny potencjał. Narodowy Bank Polski życzy bankom spółdzielczym wykorzystania okresów nadwyżek finansowych, jakie się w ostatnim czasie pojawiły, aby efektywnie wykorzystały te środki i zagospodarować je na rzecz umocnienia pozycji tego sektora.

dr Sławomir Czopur, Prezes Zarządu Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS

1. Okres ostatnich 10 lat był czasem stabilności i spokoju dla bankowości spółdzielczej. Działano na stałych parametrach i niskich stopach procentowych. Czujność lokalnych instytucji finansowych została uśpiona. Obecnie, w dobie nowych ryzyk i wyzwań, mierzymy się z niemożnością ustalenia skutków i konsekwencji ostatnich oraz bieżących wydarzeń.

2. Zdarzenia ostatnich dwóch lat będą miały swoje skutki długookresowe. Trzeba się przygotować na różne scenariusze. Dzięki dotychczasowym, odpowiednim działaniom i programom wsparcia przedsiębiorców udało się dotychczas uchronić polską gospodarkę przed kryzysem. Jednakże koniecznym będzie zmierzenie się z konsekwencjami długofalowymi tych wydarzeń. Należy pamiętać, że część pomocy, jaka została skierowana do przedsiębiorców musi zostać zwrócona. Potrzebne będą środki na jej zwrot.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

3. Dla stabilności sektora lokalnych instytucji finansowych kluczowe jest funkcjonowanie IPS i poziom funduszu pomocowego. Należy uznać za sukces uwzględnienie w regulacjach fiskalnych, że pomoc bankom spółdzielczym nie stanowi przychodu tych podmiotów.

4. Istotny problem stanowi „lekkie” podejście regulatorów i polityków do wpływu i konsekwencji nowych regulacji na sektor bankowy (kwestia kredytów CHF, wakacje kredytowe, etc.)

5. Banki spółdzielcze w dobie kryzysu nie zostawiły obywateli samych sobie. Przejęły na siebie wiele nowych funkcji, w tym w dobie pandemii świadczyły usługi typowe dla urzędów. Wynika to ze społecznej roli bankowości lokalnej. Razem z JST, banki spółdzielcze powinny stanowić trzon bezpieczeństwa, stabilności i rozwoju dla środowisk lokalnych.

6. Nie tylko wojna na Ukrainie, ale także zmiany klimatyczne (pustynnie terenów, zmiany geograficzne, głód), będą powodem coraz większej fali migracji ludności w kierunku północnym. Jako społeczeństwo będziemy musieli się z tym zjawiskiem zmierzyć, a co za tym idzie - jako banki również.

7. Legislacja nie nadąża za rzeczywistością. Banki w przypadku fraudów przegrywają w sądach oczywiste sprawy, w których klient osobiście udostępnił dane autoryzacyjne. Na banki zostaje przerzucona odpowiedzialność za błędy klientów.

8. Musimy zmierzyć się z niedopracowanymi zmianami legislacyjnymi w zakresie stawek referencyjnych. Oznaczają one nie tylko zmiany w zakresie stawek kredytowych, ale w oprocentowaniu wszystkich instrumentów finansowych, w tym zabezpieczających. Słowa podziękowania zostały skierowane do Związku Banków Polskich za podjęcie działań w tym obszarze. Ten problem będzie bowiem miał długotrwały charakter i konsekwencje.

9. Dodatkowy problem stanowią kancelarie coraz powszechniej negujące zastosowanie WIBOR jako stawki referencyjnej. Konieczna jest ostra, zdecydowana reakcja po stronie instytucji rządowych, wskazująca, że WIBOR jest i był stawką referencyjną powszechnie stosowaną. W przeciwnym wypadku będziemy mieli zbliżoną sytuację, jak w przypadku negocjowania umów dotyczących kredytów CHF.

10. Bieżący rok jest bardzo pozytywny pod względem wyniku finansowego sektora bankowości spółdzielczej, a może być nawet rekordowy. Ten rezultat powinien zostać przeznaczony na wzmocnienie kapitałowe, a także odrobienie pewnych zaległości z poprzednich lat, jak np. szkolenia pracowników, doposażenie infrastruktury informatycznej, a także wdrażanie nowoczesnych rozwiązań cyfrowych. Należy zwrócić uwagę, że banki komercyjne zaczęły wdrażać sztuczną inteligencję do różnych procesów, np. oceny kredytowej.

Michał Oldakowski, Prezes Zarządu Spółdzielczego Systemu Ochrony SGB

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

1. Główne czynniki ryzyka, z jakimi sektor bankowości spółdzielczej musi się zmierzyć: pandemia Covid-19, wojna na Ukrainie, kryzys energetyczny, spowolnienia gospodarcze w Polsce i na świecie, niedobór pracowników, inflacja, gwałtowny wzrost stóp procentowych.
2. W roku bieżącym banki spółdzielcze odnotowały spektakularne wyniki finansowe. Jednak należy mieć świadomość, że nie jest to sytuacja trwała. Stanowi ona natomiast szansę na odbudowę kapitałów, budowę buforów kapitałowych, przeprowadzenie modernizacji sektora.
3. Ostatnie lata w bankach spółdzielczych stały pod znakiem ograniczania kosztów, zwłaszcza kosztów ogólnego zarządu. Niestety wartość tej pozycji regularnie wzrasta i nie widać końca tego procesu. Nie da się przewidzieć, jakie nakłady banki będą musiały ponieść na wydatki informatyczne, czy w związku z funkcjonowaniem swoich placówek (np. ogrzewanie, energia elektryczna). Dlatego pomimo dobrych wyników finansowych należy zachować sporą czujność i rozagę dotyczącą przyszłości.
4. Dobre wyniki finansowe banków spółdzielczych stanowią rozwiązanie pewnych problemów, ale niektóre tylko przykrywają. Na rynku swoją działalność prowadzą podmioty, którym pozytywny wynik pozwolił przetrwać, pomimo utraty klientów i gorszej kondycji. Jednakże jest to tylko tymczasowy efekt i banki te powinny zastanowić się nad procesami konsolidacyjnymi. Lepiej podjąć odpowiednie działania zawczasu, kiedy jest siła i można budować synergię, a nie kiedy następuje konieczność wdrażania planów ratunkowych.
5. W ostatnim roku odnotowano wyższą dynamikę depozytów w bankach komercyjnych niż spółdzielczych. Niestety obserwowany jest przepływ środków z lokalnych instytucji finansowych do podmiotów komercyjnych. Na ten moment nie jest to kwestia problematyczna, jednakże może w przyszłości budzić pewne ryzyko. Należy zatem zwrócić uwagę na ofertę oprocentowania depozytów, aby zachęcić klientów do trzymania środków w bankach spółdzielczych.
6. Banki spółdzielcze w ostatnich kwartałach odnotowały obniżenie wartości depozytów jednostek samorządu terytorialnego. Wpływ na to ma wiele czynników, m.in. obniżenie wpływów z podatków dochodowych, wzrost cen energii i kosztów pracowniczych. Może wystąpić potrzeba krótkotrwałego dofinansowania JST.
7. Zagregowany współczynnik adekwatności kapitałowej dla sektora bankowości spółdzielczej przekracza 20%. Ze względu na prognozowane zwolnienie tempa rozwoju akcji kredytowej, ten wskaźnik jeszcze wzrośnie.
8. Jeżeli chodzi o jakość portfela kredytowego, to w bankowości spółdzielczej poziom NPL wynosi 7,2% (w bankach komercyjnych 5,2%). To co cieszy i pokazuje odpowiedzialne podejście do przyszłych zdarzeń, to wzrost poziomu rezerw celowych, nawet powyżej poziomu

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

utrzymywanego w komercyjnych instytucjach finansowych. Koniecznym jest odpowiednie przygotowanie się na nieuchronne pogorszenie się jakości portfeli kredytowych.

9. W przeciągu ostatnich lat portfel kredytów mieszkaniowych banków spółdzielczych istotnie wzrósł. Tą kwestię należy ocenić pozytywnie, gdyż stanowi długofalową budowę relacji z klientami. Obecnie obserwujemy spadek popytu na tego rodzaju finansowanie, zatem perspektywy w tym obszarze maleją.

10. Tempo wzrostu gospodarczego istotnie spada. Dodatkowo mamy do czynienia z efektem drugiej rundy w zakresie inflacji. Nastroje wśród przedsiębiorstw są bardzo pesymistyczne. Wzrasta prawdopodobieństwo niewypłacalności Polski, choćby dlatego, że jesteśmy państwem przyfrontowym. Ta sytuacja ma niestety przełożenie na klientów banków. Najtrudniejsza sytuacja widoczna jest w następujących branżach: rolnictwo, przemysł, transport i logistyka, budownictwo, gastronomia, zakwaterowanie i handel.

11. Obserwowany jest istotny wzrost cen energii. Wprawdzie coraz więcej inwestycji jest dokonywanych w obszarze OZE, jednakże proces ten potrwa jeszcze długo, aby można powiedzieć o sukcesie.

12. Zdaniem SSO SGB tak złych perspektyw kredytowych jeszcze nie było. Banki, które zbudowały dobre portfele kredytowe powinny sobie poradzić, jednak nie wszystkie podmioty są w dobrej sytuacji. IPS przestrzega przed budową dalszych portfeli kredytowych, zwłaszcza w kontekście przejmowania klientów i wchodzenia w nieznanne branże. To może negatywnie wpłynąć na bezpieczeństwo banku.

13. Obserwowany jest wzrost liczby postępowań windykacyjnych i sanacyjnych, co nie napawa optymizmem.

14. Według prognoz SSO SGB realny wzrost PKB Polski w roku bieżącym osiągnie poziom 1%. Najtrudniejszy będzie natomiast I kwartał 2023 r. ze wzrostem gospodarczym 0,6%. Na koniec przyszłego roku przewidywana jest zdecydowana poprawa PKB (2,7%), o ile nie zdarzą się nieprzewidywane okoliczności. Należy również oczekiwać pewnego wzrostu wskaźnika bezrobocia, choć nie powinien on być znaczny (do poziomu 5,5%). Przewidywany jest dalszy wzrost inflacji do marca przyszłego roku. Następnie powinna się ona zacząć dynamicznie obniżać do poziomu 9,3% na koniec 2023 r.

15. Czeka nas istotne spowolnienie gospodarcze i duże wyzwania. Banki spółdzielcze powinny generować, bardzo dobry wynik finansowy odpowiednio wykorzystać, przygotować się na pogorszenie portfeli kredytowych, na problemy płatnicze klientów, a także być gotowym na niestandardowe rozwiązania, jak wakacje kredytowe, czy regulacje dotyczące depozytów. Dodatkowo banki będzie czekało w przyszłości istotne zmniejszenie marży procentowej. Przyszły rok powinien jeszcze być spokojny pod względem wyniku odsetkowego. Największe presję będą powodowały napięcia w portfelach kredytowych.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

Rafał Bednarek, Wiceprezes Zarządu Biura Informacji Kredytowej SA

1. Oprócz wspomnianych we wcześniejszych wystąpieniach problemów gospodarczych, istotnym elementem mającym wpływ na portfel kredytów banków jest demografia. Pandemia spowodowała, że pewne zjawiska w trendach demograficznych jeszcze bardziej się nasiliły. Zmniejsza się liczba klientów indywidualnych w całym sektorze finansowym. W bankach spółdzielczych ten trend jest głębszy niż w przypadku banków komercyjnych. Od 2019 r. lokalne instytucje finansowe straciły 17% klientów kredytowych, z czego połowę w roku ubiegłym.
2. Banki coraz bardziej skupiają się na klientach, których informacja o historii kredytowej jest dostępna, np. w BIK, a zwłaszcza na sobie już znanych.
3. Po raz pierwszy od lat obserwujemy zahamowanie tempa portfela kredytowego klientów indywidualnych w ramach całego sektora. Wcześniej ten wzrost był na poziomie 5-6%. Dynamika w większości produktów kredytowych jest ujemna.
4. W zakresie kredytów mieszkaniowych widzimy istotny spadek zainteresowania w całym sektorze bankowym. Aż o 73% zmniejszyła się wartość zapytań o tego rodzaju finansowanie w ciągu ostatniego roku. Liczba wniosków o kredyt mieszkaniowy zmalała o ok. 80% w porównaniu z szczytowym okresem w marcu 2021 r.
5. Banki spółdzielcze bardzo dobrze wykorzystały ubiegły rok pod względem rozwoju portfela kredytów mieszkaniowych. Niestety rok bieżący pokazuje już spadek udziału w zakresie tego rodzaju finansowania udzielonego przez lokalne instytucje finansowe. Pocieszającym jest natomiast, że nie odnotowano niepokojących sygnałów dotyczących jakości tego portfela, choć pewne pogorszenie jest już odnotowywane.
6. W roku bieżącym wzrosła liczba spłat i nadpłat kredytów. Trend ten jest bardziej widoczny w bankach spółdzielczych (wzrost o 3-4%) niż w bankach komercyjnych (wzrost o 2-3%). Jednakże warto zaznaczyć, że klienci lokalnych instytucji finansowych w mniejszym zakresie korzystają z wakacji kredytowych (32,9%) niż ma to miejsce w przypadku klientów banków komercyjnych (46,6%).
7. W zakresie kredytów gotówkowych banków spółdzielczych sytuacja na ten moment wydaje się stabilna, choć pojawiły się pierwsze sygnały pogorszenia jakości tego portfela. Widocznym jest natomiast istotny spadek sprzedaży tych kredytów.
8. W przypadku finansowania udzielanego przedsiębiorcom, w tym mikroprzedsiębiorcom, lokalne instytucje finansowe odnotowują większy spadek zainteresowania oferowanymi kredytami niż banki komercyjne. Jeszcze trudniejszą sytuację zaobserwowano w ramach akcji kredytowej dla rolników. Sprzedaż kredytów dla tej grupy

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

klientów spadła w skali roku w lokalnych instytucjach finansowych o 27% (w podmiotach komercyjnych o 24,6%).

9. Według prognoz Biura Informacji Kredytowej SA najbliższa przyszłość nie przyniesie poprawy sytuacji, a raczej dalsze zamieranie/zamrażanie popytu na finansowanie bankowe. Ze względu na wakacje kredytowe może nastąpić hibernacja w pogarszaniu się jakości należności. Oznaczać to będzie przesunięcie konsekwencji obecnej sytuacji gospodarczej w zakresie jakości portfeli kredytowych na kolejny rok.

10. Banki spółdzielcze dosyć dobrze przeszły okres pandemii, a także efektywnie wykorzystały szansę na budowę silnych portfeli kredytowych (gotówkowych i mieszkaniowych). Niestety należy być przygotowanym na pogorszenie się ich jakości.

SESJA II

Jak powinny działać w najbliższej przyszłości banki spółdzielcze w warunkach wysokiej inflacji i wyższych stóp procentowych w dłuższej perspektywie?

DEBATA:

Moderator: **Krzysztof Pietraszkiewicz**, Prezes Związku Banków Polskich

Uczestnicy debaty: **Beata Hamkało**, Prezes Zarządu Banku Spółdzielczego w Jaworze; **Artur Adamczyk**, Prezes Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości SA; **Aleksander Mikołajczak**, Prezes Zarządu Banku Spółdzielczego w Brodnicy; **Mirosław Skiba**, Prezes Zarządu SGB-Bank SA

1. Bankom spółdzielczym jeszcze daleko do sytuacji, w której mogłyby z dumą powiedzieć, że bez problemu identyfikują potrzeby klientów i wyznaczają trendy w bankowości.

2. Lokalne instytucje finansowe i banki zrzeszające muszą konsekwentnie realizować przyjęte strategie rozwojowe. Główne obszary, które należy wypełnić konkretnymi projektami to: zrzeszeniowość, digitalizacja, klientocentryczność, efektywność działania. Obserwowane zmiany w otoczeniu makroekonomicznym nie powinny mieć wpływu na kierunki owych strategii, a jedynie na zmiany w nasileniu akcentów i tempa podejmowanych działań. Teraz jest czas na wewnętrzną przebudowę pod względem organizacyjnym. Należy również zachować wzmożoną ostrożność i elastyczność podejścia do tego co dotychczas uważano jako elementy pewne, np. pewność prawa.

3. Banki spółdzielcze muszą przygotować się, aby przejść przez ten trudny czas, być wsparciem dla swoich klientów i przygotować się na powrót lepszej koniunktury.

4. Koniecznym jest, aby odpowiednio wykorzystać bieżącą chwilę na budowanie zysku, dalszych scenariuszy działań, szkolenia i rozwój pracowników. Niestety obecne, sprzyjające warunki dla akumulacji przychodów instytucji finansowych mogą być tylko chwilowe.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

5. Część generowanego przez banki zysku powinna zostać przeznaczona również na budowanie relacji i marki wśród lokalnej społeczności, w rozumieniu odbudowy ich świadomości, że ten bank jest obok. Klienci z lokalnego środowiska często nie pamiętają o tym, iż bank spółdzielczy jest godnym partnerem dla wszystkich, z konkurencyjną ofertą produktową.

6. Kondycja banków jest odzwierciedleniem kondycji ich klientów. Konieczne są narzędzia umożliwiające udzielenie wsparcia klientom, których kondycja się pogorszyła (taka pomoc powinna być kierowana do tych najbardziej potrzebujących). To pozwoli na budowanie relacji i długofalowej dobrej współpracy. Oczywiście widoczne są już symptomy pogarszania się sytuacji. Należy przeprowadzać regularne analizy i z wyprzedzeniem podejmować decyzje, aby ulżyć klientom (np. obniżając marże kredytowe). Bank będzie tym bardziej odporny na pojawiające się ryzyka, im bardziej będą odporni jego klienci.

7. Banki spółdzielcze bardzo pozytywnie oceniły zmiany regulacyjne w Kodeksie Postępowania Administracyjnego w zakresie możliwości zabezpieczeń kredytów udzielonych rolnikom.

8. Wskazano następujące powody zmniejszenia udziału lokalnych instytucji finansowych w kredytach dla rolników:

- banki spółdzielcze za wolno wchodzi w finansowanie nowoczesnych maszyn rolniczych,
- brak jest odpowiednich ofert leasingowych,
- pojawienie się na rynku niebankowych instytucji oferujących finansowanie, których praktykom sektor i regulator powinni wspólnie przeciwdziałać.

9. Obecny czas jest szansą na skonsolidowanie wyników banków i zacieśnienie współpracy w ramach zrzeszeń, zwłaszcza w zakresie akcji kredytowej, jak i dywersyfikacji ryzyka. Działania te powinny mieć na celu optymalizację magazynu płynnościowego. Takie zwiększenie współpracy dałoby wszystkim stronom wspólny, wymierny efekt, chociażby w zakresie możliwości obsługi większych, dobrych jakościowo, podmiotów na rynku. Owa współpraca i konsorcja nie powinny być zawierane wyłącznie w ramach grup banków spółdzielczych, ale także z udziałem banku zrzeszającego.

10. Podczas debaty pojawił się głos, że powyżej wskazana współpraca powinna być jeszcze bardziej zdywersyfikowana i przeniesiona się na poziom międzyzrzeszeniowy. Nie należy generować nadmiernego ryzyka w ramach jednej grupy.

11. Aspekty i obszary, w które bankowość spółdzielcza powinna zainwestować, aby wykorzystać obecną szansę i przygotować się na przyszłe zagrożenia:

- Położenie większego nacisku na trwający proces przeddefiniowania globalizmu – banki spółdzielcze powinny mocniej zaangażować się w działania na rzecz społeczności lokalnych.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

- Zarządzanie wiedzą o kliencie – banki i ich pracownicy mają dostęp do informacji, jednak nie potrafią ich efektywnie wykorzystać. Konieczne są szkolenia sprzedażowe oraz w zakresie umiejętnego wykorzystywania baz danych.
- Zwiększenie nacisku na inwestycje w OZE – banki spółdzielcze powinny nawiązywać współpracę w tym obszarze z samorządami i lokalnymi organizacjami, jak np. Związek Gmin Wiejskich.
- Budowa energetyki obywatelskiej/społecznej – obecnie obserwowany jest rozwój energetyki indywidualnej. Konieczne jest położenie większego nacisku na budowę wspólnej infrastruktury energetycznej, ze wsparciem samorządów, funduszy wewnętrznych i zewnętrznych (np. KPO). Jest to obszar, w którym banki spółdzielcze mogą odegrać bardzo istotną rolę. Jednakże, aby tego rodzaju inicjatywy mogły być efektywnie wdrażane, niezbędna jest odpowiednia legislacja.
- Modernizacja rolnictwa – w przeciwnym wypadku za kilkanaście lat obecne sposoby produkcji rolniczej zostaną zakwestionowane.
- Niezbędne są nowe, racjonalne i dobrze działające programy rozwojowe i dostęp do funduszy, ponieważ obecne programy się kończą, albo nie działają. Zainteresowanie nimi jest małe.
- Zwiększanie liczby i zaangażowania udziałowców banków spółdzielczych, a także budowa dobrych relacji z nimi.

12. Obecnie w ramach banków spółdzielczych i zrzeszeń prowadzone jest wiele działań i projektów na rzecz poprawy efektywności sektora. Lokalne instytucje finansowe dynamicznie nadrabiają dystans do banków komercyjnych. Sektor ma szansę utrzymać to tempo, a kryzys nie powinien stanowić wytłumaczenia, że pewne, niezbędne działania nie są podejmowane. Proces zmian musi być kontynuowany.

SESJA III

Wyzwania i szanse bankowości spółdzielczej wynikające z zielonej transformacji

DEBATA:

Moderator: **Arkadiusz Lewicki**, Dyrektor Krajowego Punktu Kontaktowego ds. Instrumentów Finansowych UE

Uczestnicy debaty: **Ireneusz Zyska**, Sekretarz stanu, Pełnomocnik Rządu ds. Odnawialnych Źródeł Energii, Ministerstwo Klimatu i Środowiska; **Adam Dudek**, Prezes Zarządu Banku Spółdzielczego w Limanowej; **Cezary Maciejewski**, Prezes Zarządu Kujawsko-Dobrzyńskiego Banku Spółdzielczego; **Radostaw Kwiecień**, Członek Zarządu Banku Gospodarstwa Krajowego; **Wojciech Pantkowski**, Wiceprezes Zarządu Krajowej Izby Rozliczeniowej SA.

1. Zielona transformacja związana jest ściśle z Europejskim Zielonym Ładem, nową strategią UE na najbliższe dziesięciolecie. Jej podstawowy filar stanowi polityka klimatyczna,

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

mająca na celu ochronę obywateli i przedsiębiorstw przed dewastującymi konsekwencjami degradacji środowiska i zmianami klimatu.

2. Niestety z drugiej strony pojawiają się zarzuty dotyczące zbyt wysokich kosztów ww. transformacji, a w konsekwencji czynienie Europy niekonkurencyjnej w porównaniu do graczy np. azjatyckich.

3. Europejski Zielony Ład i zielona transformacja związane są z nowymi regulacjami i programami, w których również Polska musi się odnaleźć, w tym polscy przedsiębiorcy i banki. Musimy wspólnie przygotować ofertę dla polskich obywateli.

4. Zielona transformacja trwa i będzie trwała. Nie ma z tej drogi odwrotu. Firmy, które nie będą uwzględniały taksonomii, zielonych wskaźników, branych pod uwagę przez międzynarodowe firmy ratingowe, wypadną z łańcuchów dostaw.

5. Na powyższe niedostateki nałożyła się wojna na Ukrainie, która wymogła m.in. większy nacisk na magazynowanie źródeł energii z paliw kopalnych. Polska z odpowiednim wyprzedzeniem przygotowała się na taką ewentualność, dywersyfikując źródła dostaw surowców energetycznych. Jednakże w przedziale kolejnych 15-20 lat transformacja energetyczna musi się dokonać. Jest to kluczowa kwestia dla niezależności energetycznej i suwerenności naszego kraju.

6. Dzięki programom (np. Mój Prąd, Czyste Powietrze), realizowanym przez NFOŚiGW, wiele gospodarstw domowych i rolnych oraz przedsiębiorstw miało możliwość dokonania inwestycji w OZE. Jednakże często poziom dotacji w ramach tych programów jest niewystarczający. Zdaniem Ministerstwa Klimatu i Środowiska w tym miejscu rola banków spółdzielczych, aby te procesy były szybciej realizowane, jest na wagę złota. Jest to kwestia konkurencyjności gospodarki na arenie międzynarodowej. Polska ma w tym obszarze ogromny potencjał.

7. W przeciągu ostatniego 2,5 roku nastąpiła znaczna intensyfikacja inwestycji w zakresie budowy elektrowni fotowoltaicznych i wiatrowych. Według danych Eurostatu w 2021 r. byliśmy drugim rynkiem (za Niemcami) z największą skalą przyrostu mocy r/r w ramach fotowoltaiki.

8. Zielona transformacja, to nie tylko kwestia energetyki, ale styl życia. Prowadzone są projekty, takie jak Zielony Transport, mający na celu inwestycje w transport publiczny z napędem elektrycznym lub wodorowym.

9. W przyjętej przez rząd Polityce energetycznej Polski, oprócz zapisów o suwerenności energetycznej naszego kraju, znalazły się postanowienia o zwiększeniu wykorzystania energii pozyskiwanej z OZE do 50%. Jeszcze kilka lat wcześniej, tego rodzaju plany pozostawały w sferze marzeń.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

10. Bankom spółdzielczym kwestie zielonej transformacji nie są obojętne. Tym bardziej, iż problem smogu, zanieczyszczeń wody, są bardziej widoczne na poziomach lokalnych. Dlatego też chcą one jak najszybciej i najefektywniej wdrażać nowe projekty i inicjatywy. Jednakże banki nie powinny szukać rozwiązań problemów, a skupić się na realizacji rządowych programów. Potrzebne jest horyzontalne podejścia rządu do tych zagadnień, a także konsekwencja w dążeniu do realizacji ustalonych założeń.

11. Współpraca banków w ramach programów rządowych jest nieefektywna. Klient zainteresowany dofinansowaniem, może udać się bezpośrednio do lokalnego oddziału NFOŚiGW, co jest łatwiejszą i szybszą drogą niż przez bank (ze względów proceduralnych). Należy się zastanowić nad odmienną formą współpracy, gdyż inne inicjatywy, jak np. rządowe programy tarczowe były i są realizowane za pośrednictwem banków z dużymi sukcesami.

12. Banki spółdzielcze mają ogromną szansę na przeprowadzenie wsi i małych miasteczek przez zieloną transformację, ale bez jednego wspólnego programu (rządu i banków) nie będzie to możliwe. Potrzebne jest określenie spójnego modelu finansowania, łatwych procedur. Koniecznym jest pokonanie barier administracyjnych.

13. Same inwestycje w OZE nie wystarczą. Obecnie brak jest przygotowania polskiej infrastruktury energetycznej do przyjęcia dużej ilości energii produkowanej z tych źródeł przez przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe. Chęci są, ale brak jest oprzyrządowania Zielonego Ładu.

14. Skupiamy się na fotowoltaice i energii wiatrowej, zapominając o możliwościach wykorzystania energii wodnej, czy biogazów. Uzyskanie zezwolenia na budowę elektrowni wodnej trwa średnio 6 lat. Ze względu na procedury i czas trwania inwestycji w OZE, ich rentowność nie jest wysoka.

15. Bank Gospodarstwa Krajowego posiada w swojej ofercie szeroką gamę programów i instrumentów wsparcia inwestycji w zieloną energię, np. obligacje hybrydowe, czy instrumenty gwarancyjne.

16. BGK stara się angażować w projekty związane z powstawaniem hydroelektrowni, czy biogazowni. To jest ogromny potencjał do wykorzystania. Już dziś dostępne są pewne instrumenty, które mogą stanowić wsparcie w tym obszarze, ale BGK chce się jeszcze wsłuchać w głosy, jakie są potrzeby, aby móc skonstruować odpowiednie programy.

17. BGK dąży do bliskiej współpracy z bankami spółdzielczymi w ramach rozwoju lokalnej energetyki.

18. BGK zaproponował specjalny program, mający na celu wsparcie elektrociepłowni komunalnych w nadchodzącym, trudnym okresie. Ze względów na unijne wymogi ESG współpraca z bankami komercyjnymi (zwłaszcza międzynarodowymi) może być trudna lub

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

niemożliwa. To lokalne instytucje finansowe mogą być tutaj odpowiednim partnerem do prowadzenia wspólnych działań.

19. Krajowa Izba Rozliczeniowa SA jest pewnego rodzaju cyfrowym mostem, łączącym sferę publiczną ze społeczeństwem. KIR rozumie zieloną transformację jako transformację cyfrową, oszczędzającą klimat (papier, koszty funkcjonowania). Ma on w swojej ofercie platformy wymiany i obiegu dokumentów, ułatwiające nie tylko transfer informacji między bankami a stroną rządową, ale także kontakt z klientem banku. Prowadzone są prace również nad rozwiązaniami blockchainowymi, pozwalającymi na rozliczenia prosumentów OZE.

20. KIR prowadzi również działania edukacyjne dla firm – w jaki sposób podejść do cyfryzacji, aby chronić środowisko i rozwijać się.

21. Ministerstwo Klimatu i Środowiska poinformowało, że powyżej wskazane problemy zostały już zidentyfikowane i planowane jest podjęcie działań w zakresie ich rozwiązania. Celem jest budowa rozproszonego systemu energetycznego OZE. Jeszcze w roku bieżącym ma zostać przyjęta ustawa o odnawialnych źródłach energii, która wprowadzi duże zachęty do rozwoju klastrów energii, ożywienia inwestycji i inicjatyw lokalnych w ramach energetyki rozproszonej.

22. Związek Banków Polskich uczestniczy aktywnie w partnerstwach sektorowych Ministerstwa dotyczących rozwoju systemu energetyki OZE. Zaproszenie do współpracy i wypracowania wspólnej oferty zostało również skierowane do lokalnych instytucji finansowych.

23. Aby zielona transformacja się powiodła, potrzebne są dobre regulacje, kapitał, determinacja (zwłaszcza rynku prywatnego), efektywna infrastruktura, a także wsparcie i gwarancje zabezpieczające wyższe ryzyko, oferowane przez bank państwowy.

PREZENTACJA PARTNERA GENERALNEGO KONFERENCJI:

Visa Mobile – nowy sposób płacenia za zakupy online - Igor Zacharjasz, Dyrektor ds. rozwiązań dla kanałów cyfrowych i innowacji w dziale rozwoju produktów w Europie Środkowo-Wschodniej, Visa

SESJA IV

Model biznesowy bankowości spółdzielczej – wyzwania wynikające ze zmian w otoczeniu geopolitycznym i ekonomicznym. Wnioski z dotychczasowych osiągnięć

DEBATA:

*Moderator: **Włodzimierz Kiciński**, Wiceprezes Związku Banków Polskich*

*Uczestnicy debaty: **Piotr Kaczyński**, Prezes Zarządu Hexa Banku Spółdzielczego; **Bartosz Kublik**, Prezes Zarządu Banku Spółdzielczego w Ostrowi Mazowieckiej; **Edward Tybor**, Prezes*

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

Zarządu Banku Spółdzielczego Ziem Górskich KARPATIA; Dariusz Wojciechowski, Prezes Zarządu Łódzkiego Banku Spółdzielczego

1. Samodzielność lokalnej instytucji finansowej była niegdyś rozumiana, jako możliwość nawiązania i rozwoju relacji z klientem. W dzisiejszych czasach ta definicja została rozszerzona o możliwość współpracy między bankami spółdzielczymi, która w szerszym stopniu ułatwia nawiązanie relacji z klientem.
2. Model biznesowy banku spółdzielczego pozostaje w głównych elementach niezmienny, niezależnie od poziomu stóp procentowych. Zmienny jest jedynie nacisk na różne aspekty i instrumenty przynoszące dochód bankowi.
3. Funkcjonowanie w środowisku wysokich/rosnących stóp procentowych może spowodować wśród banków spółdzielczych pewne rozleniwienie, gdyż już samo lokowanie środków w banku zrzeszającym przynosi wymierny przychód. Pojawił się wprawdzie problem z popytem kredytowym, jednakże w ostatecznym rozrachunku wynik finansowy banków spółdzielczych jest bardzo dobry. Powoduje to brak nacisku na zwiększanie dochodów odsetkowych, co w dłuższej perspektywie może być zgubne.
4. Banki obecnie powinny wykorzystać dobry moment i zgromadzić przychody, aby przetrwać nadchodzące pogorszenie się sytuacji i kondycji swoich klientów.
5. Koniecznym jest poświęcenie większej uwagi w zakresie dbałości o koszty, które w obecnych warunkach mogą wydawać się nieistotne. Jednakże w przypadku odwrócenia trendu stóp procentowych ta sytuacja może ulec niebezpiecznemu odwróceniu, stawiając banki w trudnej sytuacji.
6. Jest to czas na regenerację zasobów na inwestycje w zakresie infrastruktury, oprogramowania. W poprzednich latach nie było na to miejsca. Banki spółdzielcze muszą wykorzystać racjonalnie bieżące możliwości.
7. Część zadań banków ma coraz bardziej charakter administracyjny, wynikający z wymogów regulacyjnych. Coraz mniej przestrzeni pozostaje na aspekt zarządczy. Koniecznym jest wspólne podejmowanie inicjatyw na poziomie zrzeszeniowym, zwłaszcza w zakresie rozwoju back-officu. To jest właściwy moment na intensyfikację działań w tym zakresie, które pozwolą na przyspieszenie i usprawnienie wielu procesów. Indywidualnie banki spółdzielcze nie będą w stanie tego udźwignąć. Według wstępnych estymacji, przynajmniej 25% kosztów związanych z back-officem mogłaby zostać ograniczona, gdyby efektywnie ją przenieść na poziom banku zrzeszającego.
8. W projektach zrzeszeniowych istotnym jest również wzajemne dopingowanie się i mobilizowanie do udziału jak największej grupy banków. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że nie wszyscy wykazują zainteresowanie różnymi funkcjonalnościami lub zaangażowaniem się w niektóre inicjatywy.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

9. Najważniejszym elementem działania banków powinno być skupienie się na kliencie i jego potrzebach. W międzyczasie trzeba radzić sobie z coraz bardziej obciążającymi regulacjami, ale to klient musi pozostać w centrum uwagi banku.

10. Instytucje finansowe zobligowane są wprowadzić do swoich modeli biznesowych elementy ESG. Polskie banki spółdzielcze w sferze realnej spełniają warunki ze wszystkich obszarów zrównoważonego rozwoju. Odwrotu od zrównoważonego ładu i zielonej rewolucji nie ma, niezależnie od tegorocznych turbulencji, wynikających z zaburzeń w łańcuchach dostaw surowców energetycznych. Będzie to natomiast ogromne wyzwanie w zakresie zbierania i raportowania danych. Jest to obszar budzący spore obawy banków spółdzielczych.

11. Bankowość stała się jednym z filarów systemu podatkowego Polski. Rządowe inicjatywy fiskalne zostały wdrożone za pośrednictwem systemów i za środki sektora bankowego.

12. Elementy, które miałyby wpływ na wzmocnienie modelu biznesowego banków spółdzielczych, to:

- Rozwój kanałów zdalnych – choć z tym wiążą się pewne ryzyka. Od strony technologicznej banki spółdzielczej zaczynają doganiać konkurencję.
- Odbudowa i położenie większego nacisku na relacje lokalne - banki spółdzielcze muszą borykać się ze sporym ryzykiem reputacyjnym. Społeczeństwo powszechnie określa podmioty działające w całym sektorze bankowym mianem „banksterów”. Problem braku zaufania dotyczy również lokalnych instytucji finansowych.
- Konieczność dbania o relacyjny charakter bankowości spółdzielczej – należy uważać, aby w konsekwencji stosowania nowoczesnych technologii i mobilnych rozwiązań zbyt nie odepchnąć klienta od banku.
- Rozwój umiejętności nowoczesnej sprzedaży wśród menadżerów i pracowników banków spółdzielczych – konieczność wyjścia naprzeciw potrzebom klientów i dostosowania się do nich.
- Wypracowanie powszechnego standardu umowy o kredyt mieszkaniowy – we współpracy ze stroną rządzącą, UOKiK itd.

13. Należy pamiętać, że celem banków, w tym lokalnych instytucji finansowych, jest nie tylko liczenie zysków, ale dbanie o rozwój gospodarczy kraju. Jednak nie jest możliwe budowanie bezpiecznej, efektywnej i budzącej zaufanie bankowości bez stabilizacji i konsekwentnej realizacji prawa.

PREZENTACJA PARTNERA GENERALNEGO KONFERENCJI:

Sukcesy w sprzedaży upraw rolnych na przykładzie banków spółdzielczych - Marek Stryk, Dyrektor Makroregionu Sieci Sprzedaży Bankowości Spółdzielczej, Generali

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

SESJA V

Aktualne wyzwania prawne i regulacyjne dla bankowości spółdzielczej

WYSTĄPIENIA WPROWADZAJĄCE:

Katarzyna Urbańska, Dyrektor Zespołu Prawno-Legislacyjnego Związek Banków Polskich

1. W zakresie inkluzji finansowej uchodźców z Ukrainy 3 marca br. UKNF i GIIF ogłosiły wspólne stanowisko ws. specjalnej oferty produktowej dla uchodźców przybywających na terytorium Polski. Oczekiwaniem obu organów było niezwłoczne i powszechne wdrożenie przez banki oferty produktowej skierowanej do wszystkich uchodźców z terenów Ukrainy, różnego obywatelstwa, którzy przybyli do Polski z powodu działań wojennych. Dotyczyło to również osób bez dokumentów lub dokumentów tożsamości akceptowalnych przez przepisy AML i umożliwiających ich weryfikację pod tym kątem. Dodatkowo oczekiwano od instytucji finansowych wdrożenia przez banki wszystkich mitygantów ryzyk ML/FT.

2. W dniu 13 kwietnia br. uchwalona została ustawa o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego. Wyzwanie stanowi nowa, odrębna od list KE, USA, czy UK, polska lista sankcyjna osób fizycznych i osób prawnych, która jest publikowana na stronie MSWiA wraz z decyzjami o zakresie nałożonych na te podmioty sankcji. Przepisy ustawy wprowadziły zakaz sprowadzania na terytorium Polski węgla z Rosji, a także transportowania tego towaru przez nasz kraj. W konsekwencji oznacza to nowy obowiązek dla banków kontroli przedmiotu transakcji. Ponadto regulacja nałożyła na instytucje finansowe również nowe wymogi sprawozdawcze. Za nieprzestrzeganie ww. zakazów i nowych obowiązków Szef KAS ma prawo nałożyć na osoby fizyczne lub prawne karę administracyjną do wysokości 20 mln zł.

3. Jednym z najbardziej istotnych tematów prac legislacyjnych w ostatnich miesiącach były tzw. wakacje kredytowe, które zostały uchwalone 7 lipca br. Ustawa o finansowaniu społecznym dla przedsiębiorstw gospodarczych i pomocy kredytobiorcom przewiduje możliwość zawieszenia spłat jednego kredytu hipotecznego, na cele mieszkaniowe, na 8 okresów wybranych przez kredytobiorcę w terminach wskazanych przez ustawodawcę. Już od 29 lipca banki miały obowiązek udostępnić wnioski o wakacje kredytobiorcom, a pierwsze zawieszenia spłat kredytów miały zostać umożliwione klientom już w sierpniu br. 27 lipca br. UOKiK zapowiedział kontrolę 16 banków w zakresie realizacji ustawy. Istotny problem i wyzwanie dla instytucji finansowych stanowią oświadczenia klientów niezgodne z prawdą, którzy chcą zawiesić spłaty kilku kredytów.

4. W dniu 5 sierpnia br. została uchwalona ustawa o zm. ustawy o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (...). Przepisy ustawy nakazują bankom zwrot dodatkowych kosztów związanych z oczekiwaniem na wpis hipoteki do księgi

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

wieczyste, które są ponoszone przez klienta, do czasu dokonania ww. wpisu. Banki są zobowiązane w nowych umowach określać dodatkowy koszt kredytu hipotecznego związany z oczekiwaniem na wpis do KW oraz określić zasady jego zwrotu klientom po dokonaniu wpisu hipoteki. Nowe przepisy mają zastosowanie także do umów zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy i narzucają bankom obowiązek zwrotu ww. kosztów w terminie 60 dni od dokonania wpisu hipoteki do KW.

5. Obecnie toczą się prace nad projektem ustawy o zm. ustawy o usługach płatniczych. Projekt przewiduje zmianę brzmienia art. 45 tej regulacji, gdzie słowo „autoryzacja” zamienia się na „uwierzytelnienie”. Jest to zmiana zgodna z brzmieniem art. 72 PSD2 i zgodna z wieloletnimi postulatami ZBP. Posiada ona również akceptację UKNF. Niestety zmianie przeciwni są UOKIK oraz Rzecznik Finansowy, którzy publicznie podnoszą, iż przerzuca ona ciężar dowodu z banku na konsumenta.

6. W trakcie dodatkowych prac nad projektem ustawy o przeciwdziałaniu lichwie, Komisja Finansów Publicznych oraz Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka poparły poprawkę, która jeszcze bardziej obniża limit kosztów pozaodsetkowych, czyniąc całkowicie nierentownymi ratałne średnio i długoterminowe kredyty konsumenckie, będące przeciwieństwem tzw. „chwilówek”, które to odpowiadają za napędzanie spirali zadłużenia u konsumentów. Obniżony limit maksymalnej wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu nie uwzględnia realnych kosztów działalności gospodarczej ponoszonych przez kredytodawców legalnie działających w obszarze consumer finance (kosztów operacyjnych, kosztów kapitału, kosztów ryzyka, itd.), a także czyni całkowicie nierentownymi ratałne średnio i długoterminowe kredyty konsumenckie, oferowane obecnie przede wszystkim przez banki.

dr Mariusz Zygierewicz, Dyrektor Zespołu Ekonomiczno-Regulacyjnego i Rozwoju Kadr Bankowych, Związek Banków Polskich

1. Trwają prace nad nowelizacją przepisów pakietu CRD/CRR, które wejdą w życie w 2025 r. Większość planowanych zmian ma korzystny charakter dla sektora bankowości spółdzielczej, gdyż będzie się wiązała z mniejszymi niż dotychczas wymogami. Gorzej sytuacja będzie wyglądała w przypadku dużych instytucji finansowych. Najważniejsze zmiany, których należy się spodziewać to:

- w zakresie kredytów detalicznych będzie możliwość w określonych przypadkach zastosowania wagi ryzyka 45% zamiast dotychczasowej 75%;
- odejście od wskaźnika konwersji 0% dla tzw. operacji pozabilansowych. Przynajmniej 10% operacji będzie musiało być traktowane jako pozycja o charakterze bilansowym;

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

- od 2025 r. waga ryzyka dla ekspozycji mieszkaniowych zostanie uzależniona od wskaźnika LtV i będzie mieć zastosowanie nie tylko do nowoudzielonych kredytów, ale i dotychczasowych.

- wprowadzenie definicji ESG do pakietu CRD/CRR.

2. W zakresie ESG pojawił się raport EUNB wskazujący, że jest to element ryzyka kredytowego, rynkowego i operacyjnego, a co najważniejsze nie są wymagane w związku z nim dodatkowe wagi ryzyka.

3. Od końca roku banki będą miały obowiązek raportowania ESG w ramach III filaru. Może się to wiązać z bardzo istotnym problemem dotyczącym danych (zwłaszcza w kontekście dostępu do jakościowych informacji od MŚP). Związek Banków Polskich zaprasza na cykliczne spotkania mające na celu wypracowanie wspólnej praktyki w tym zakresie.

4. Planowana zmiana wskaźnika referencyjnego stopy procentowej będzie wiązała się z istotnymi zmianami prawnymi i niesie istotne ryzyko zmian ekonomiki działania banków. Problematiczną kwestią będzie tu przejście banków z kredytów zmiennoprocentowych na stałoprocentowe. Przy dzisiejszej skali udzielania kredytów ze stałą stopą procentową będzie to stanowiło dla instytucji finansowych ogromne wyzwanie, zwłaszcza w przypadku tych nie posiadających swoich banków hipotecyjnych. Kluczową kwestią będzie możliwość zabezpieczania na rynku kapitałowym ryzyka stopy procentowej. Dla banków spółdzielczych może to w konsekwencji oznaczać spadek atrakcyjności ich oferty kredytów mieszkaniowych w porównaniu do banków komercyjnych.

5. W zakresie zmian podatkowych, jako korzystne należy uznać oficjalne uznanie wpłat banków spółdzielczych na IPS jako KUP.

6. W związku ze zmianami w ramach Polskiego Ładu, część banków komercyjnych planuje utworzenie grup VAT. Niestety lokalne instytucje finansowe nie będą miały tej możliwości, dlatego wskazanym byłoby podjęcie działań na rzecz wprowadzenia odpowiednich zmian w tym zakresie, w ramach kolejnych rządowych pakietów legislacyjnych.

7. W ramach wakacji kredytowych, przede wszystkim należy zwrócić uwagę na dwa elementy: pismo z 2 sierpnia 2022 r. Komisji Nadzoru Finansowego, wskazujące, że w przypadku wakacji kredytowych dotychczasowe liczenie opóźnienia w spłacie należy zatrzymać, a nie uznać jako narastające. Jednakże w przypadku, jeśli inne czynniki ulegają pogorszeniu (np. klient ma gorsze wyniki finansowe), to pomimo zawieszenia spłaty rat, bank powinien przesunąć danego kredytobiorcę do gorszej kategorii.

8. Związek Banków Polskich wystąpił do Ministerstwa Finansów z oficjalnym zapytaniem, dotyczącym momentu, w którym banki mają zaliczyć do swoich kosztów koszt wakacji kredytowych, tak aby tę kwestię jednoznacznie przesądzić w ramach polskich standardów rachunkowości.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

9. Mówiąc o dobrych wynikach finansowych banków, należy pamiętać, że w bieżącym roku czekają je jeszcze wpłaty na fundusz pomocy kredytobiorcom oraz odroczone wpłaty na BFG, której wysokość nie jest na ten moment znana.

10. Planowane zmiany w Kodeksie Pracy w zakresie pracy zdalnej przewidują wymóg określenia przez pracodawcę oficjalnych zasad funkcjonowania tej metody wykonywanej pracy, z uwzględnieniem wymogów BHP. Projekt przewiduje kary za niewłaściwe wywiązywanie się z ww. obowiązków do wysokości 30 tys. zł od osoby.

DEBATA:

Moderator: *dr Tadeusz Bialek, Wiceprezes Związku Banków Polskich*

Uczestnicy debaty: *Katarzyna Siemaszko, Prezes Zarządu Warmińskiego Banku Spółdzielczego; Bogumiła Szklarska, Prezes Zarządu Warszawskiego Banku Spółdzielczego; Ewa Kamińska, Wiceprezes Zarządu Spółdzielczego Systemu Ochrony SGB; dr Kamil Burski, Prezes Zarządu Banku Spółdzielczego w Otmuchowie*

1. Ryzyko stopy procentowej, które zmaterializowało się w 2020 r., powinno stanowić bodziec dla banków spółdzielczych do przemyślenia swojej polityki kształtowania strategii układania stóp procentowych w księdze bankowej. To pozwoli zabezpieczyć się na przyszłość przed wystąpieniem tego rodzaju ryzyka.

2. Na początku września Komitet Sterujący Narodowej Grupy Roboczej podjął decyzję o zastąpieniu wskaźnika WIBOR wskaźnikiem WIRD. Według wskazań Premiera Mateusza Morawieckiego zastąpienie wskaźnika ma nastąpić już 1 stycznia 2023 r. Jednakże mapa jego wdrażania nie jest jeszcze znana. Ponadto konieczne są odpowiednie dostosowania prawne w tym zakresie. Prace są prowadzone bardzo intensywnie, jednakże termin początku roku jest niemożliwy do utrzymania. Obecnie mówi się nawet nieoficjalnie, że zamiana wskaźników nastąpi pod koniec 2024 r. 1 stycznia 2023 r. zostanie najprawdopodobniej wskazany w mapie drogowej, jako termin, od którego banki będą mogły się decydować na wykorzystanie WIRD w swoich produktach na zasadzie fakultatywnej.

3. Z perspektywy banków spółdzielczych przejście na wskaźnik WIRD wydaje się tylko teoretycznie proste i że będzie dotyczyć wyłącznie umów kredytowych i umów z bankami zrzeszającymi. Jednakże jest to bardziej skomplikowany proces. Wątpliwości pojawiają się m.in. w zakresie spreadu korygującego, czy planów awaryjnych banków spółdzielczych.

4. Należy mieć na uwadze, że wzrost WIBORU nastąpił po gwałtownym podnoszeniu przez RPP poziomu stóp procentowych. W przypadku odwrócenia tego trendu, poziom WIBORu spadnie szybciej niż WIRD. Pamiętajmy, że oba wskaźniki będą również miały swoje przełożenie na oprocentowanie depozytów.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

5. Kwestia spreadu korygującego – musi być wyznaczony, aby dla obu stron transakcji zachować stabilność. Po porównaniu danych historycznych dla wskaźników WIBOR i WIRD, poziom tego spreadu będzie zbyt mały, co budzi spory niepokój banków.

6. Pojawił się problem rosnącej liczby pozwów prawnych przeciwko bankom w związku ze stosowaniem wskaźnika WIBOR w umowach kredytowych. Są one prowadzone przez kancelarie, które wyspecjalizowały się w sprawach związanych z kredytami denominowanymi w CHF.

7. Drugim istotnym zagadnieniem regulacyjnym, któremu banki musiały sprostać w ostatnich miesiącach były wakacje kredytowe. Lokalne instytucje finansowe wskazały, że ogromnym utrudnieniem było wdrożenie nowych wymogów regulacyjnych ad hoc, bez odpowiedniego *vacatio legis*. Pojawiło się dużo formalnych, proceduralnych i prawnych problemów (czy wystarczą aneksy, czy potrzebne są formalne pisma, kwestia ilości kredytobiorców do danej umowy, poręczycieli), a także nie było odpowiedniej ilości czasu na odpowiednie przeszkolenie pracowników. Dodatkowo jednym z bardziej kontrowersyjnych aspektów okazała się kwestia prawdziwości oraz aktualności oświadczeń klientów. Cały ten proces oznacza dla banków utratę przychodów odsetkowych, a także konieczność poniesienia kosztów pracowniczych i dostosowania systemów do spełnienia nowych wymogów regulacyjnych.

8. Banki spółdzielcze bardzo pozytywnie oceniły interpretacje przygotowane przez ZBP, które w znacznym stopniu pomogły w rozwianiu wątpliwości prawnych i przygotowaniu procedur w związku z wprowadzeniem regulacji dot. wakacji kredytowych.

9. Obserwowane jest, że coraz większa liczba kredytobiorców wycofuje się z tych wniosków, zdając sobie sprawę, że to będzie miało wpływ na ich historię kredytową.

10. Ustawa w sprawie marży pomostowej stanowiła kolejne zaskoczenie dla banków w ostatnich miesiącach. Było ono tym większe, że przepisy dotyczą również czynnych ekspozycji kredytowych, sprzed wejścia w życie regulacji, już uwzględnionych w wyniku finansowym banków i od których został odprowadzony podatek. Pojawia się wiele wątpliwości w tym zakresie: czy zwrot prowizji ma następować z bieżącego wyniku finansowego, czy bank powinien robić korekty w już zaakceptowanych sprawozdaniach finansowych etc. Regulacja niesie ze sobą wiele problemów natury operacyjnej i prawnej. Należy podkreślić, że stanowi ona precedens w skali europejskiej, gdyż *de facto* mamy do czynienia z kredytem niezabezpieczonym przez okres nawet 3-4 lat. Dodatkowo koniecznym będzie utrzymywanie wyższych wag ryzyka.

11. Obserwowany jest negatywny trend poparcia całej sceny politycznej dla powyższych i podobnych projektów legislacyjnych, gdyż sprzeciwienie się im stanowiłoby negowanie inicjatyw prospołeczniestwowych.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

12. Rozmawiając o ryzyku stopy procentowej nie da się nie wspomnieć o produktach o stałym oprocentowaniu. Banki zrzeszające posiadają przygotowane produkty skierowane do banków spółdzielczych, zabezpieczające przed tym ryzykiem. Jednakże większość lokalnych instytucji finansowych jest już „załadowana” stałymi stopami procentowymi „pod korek” w postaci obligacji PFR, czy BGK. Ustanowione są pewne limity unijne, niepozwalające zmieniać wartości ekonomicznej kapitału przy określonym ruchu stóp procentowych. Zatem banki będą musiały zabezpieczać się takimi instrumentami, jakie posiadają, bo elastyczności w tym obszarze już nie mają.

13. Zgłoszono postulat do Związku Banków Polskich o wystąpienie ze stanowiskiem do regulatorów, że obecny trend inicjatyw regulacyjnych przyniesie konsekwencje w postaci istotnego ograniczenia przez banki udzielania kredytów mieszkaniowych, ze względu na zbyt duże obawy, ryzyko i niepewność prawa.

14. Związek Banków Polskich dokłada wszelkich starań, aby oprzyrzędownić tego rodzaju inicjatywy i regulacje rządowe w interpretacje oraz objaśnienia powstających wątpliwości prawnych.

15. Należy pamiętać, że w obecnej sytuacji makroekonomicznej, a także przy bieżących ograniczeniach nakładanych na banki, rozwój gospodarczy naszego kraju nie będzie mógł być wspierany przez instytucje finansowe.

UROCZYSTA KOLACJA:

1. Podczas uroczystej kolacji, zamykającej pierwszy dzień obrad Forum Liderów Banków Spółdzielczych 2022 **uczestnicy konferencji uczcili pamięć Piotra Matwieja**, Doradcy Zarządu w Związku Banków Polskich, wielkiego przyjaciela i orędownika polskiej bankowości spółdzielczej, aktywnie działającego na rzecz rozwoju sektora lokalnych instytucji finansowych, zmarłego tego dnia przedpołudniem.

2. Następnie wręczono nagrody dla wyróżniających się banków spółdzielczych w następujących kategoriach:

- wręczono wyróżnienia laureatom Rankingu Miesięcznika Finansowego BANK „Liderzy Polskiej Bankowości Spółdzielczej 2021”;
- lokalne instytucje finansowe zostały nagrodzone za prowadzoną działalność przez Partnerów wieczoru Forum Liderów Banków Spółdzielczych 2022 - SALTUS Ubezpieczenia, a także IT CARD;
- wręczono wyróżnienia z okazji 10-lecia realizacji Projektu Bankowcy dla Edukacji Finansowej Dzieci i Młodzieży BAKCYL.

SESJA VI

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

Wyzwania technologiczne - co wojna na Ukrainie mówi nam o potrzebach zmian w technologii, wspólnych działaniach w bankowości spółdzielczej. Zapewnienie ciągłości działania. Czy powinniśmy być gotowi do korzystania z chmury?

DEBATA:

Moderator: **Włodzimierz Kiciński**, Wiceprezes Związku Banków Polskich

Uczestnicy debaty: **Joanna Erdman**, Prezes Zarządu Fundacji Polska Bezgotówkowa; **dr inż. Bożena Skibicka**, Pełnomocnik Zarządu mis² Sp. z o.o.; **Dariusz Konofalski**, Prezes Zarządu Banku Spółdzielczego w Płońsku; **Krzysztof Kokot**, Wiceprezes Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości SA; **Błażej Mika**, Wiceprezes SGB-Bank SA

1. Dzisiejsze dyskusje na temat nowych technologii częściej skupiają się na tym, w jaki sposób mogą one służyć klientom banków. Natomiast nie można zapominać, że innowacje mogą również mieć pozytywny wpływ na usprawnienie procesów zarządzania bankiem. Oczywiście każda zmiana unowocześniająca wewnętrzne systemy wymaga czasu i nakładów. Jednakże jest to droga do bardziej efektywnego działania danej instytucji finansowej. Sposobem usprawniającym modernizację i procesy unowocześniania banków spółdzielczych jest tworzenie standardowych rozwiązań w ramach różnych obszarów back office'owych i wdrażanie ich (przenoszenie) w ramach różnych podmiotów. Wraz ze zdobytym doświadczeniem i wzajemnym dzieleniem się wiedzą, proces ten będzie coraz szybszy, efektywniejszy, a także tańszy.

2. Na mapie Polski jest coraz mniej białych plam, gdzie dostęp do płatności bezgotówkowych jest ograniczony. Fundacja Polska Bezgotówkowa chce dotrzeć do kolejnych takich obszarów już w listopadzie br. Według danych FPB obserwujemy dynamiczny wzrost płatności bezgotówkowych. Coraz więcej osób korzysta z płatności kartowych. Obecnie w Polsce działa ok 1,3 mln POS.

3. Równocześnie niestety obserwowany jest też przeciwny trend, choć jest ona na mniejszą skalę - rezygnacji niektórych przedsiębiorców z terminali płatniczych. Jako powody takiej sytuacji należy wskazać konieczność zwiększenia nacisku przez przedsiębiorców na oszczędności w związku z recesją gospodarczą, a także fakt, że niektóre podmioty korzystają z terminali jedynie jeśli są do tego zobligowane (np. regulacjami). Skala rezygnacji kształtuje się na poziomie kilkunastu procent w skali roku, jednakże większość tych przypadków jest związana z zamykaniem działalności. Natomiast ok 30% terminali pozostaje w stanie uśpienia.

4. Banki spółdzielcze i zrzeszające od dawna korzystają z rozwiązań chmurowych. Rozwiązania zrzeszeniowe oparte są o chmurę prywatną. Natomiast wykorzystanie chmury publicznej pozostaje już odmienną kwestią i nowym wyzwaniem.

5. Korzystanie z chmury stanowi optymalne rozwiązanie, umożliwiające zarządzanie ogromną ilością danych przez banki, ich przetwarzanie, raportowanie, zarządzanie ryzykiem.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

Daje to możliwość dostępu do kompleksowych usług. Jest to kierunek na przyszłość, gdyż pozwala na elastyczność, stanowi bezpieczne rozwiązanie, ograniczenie kosztów oraz zwiększa szybkość przetwarzania danych.

6. Korzystanie z rozwiązań chmurowych pozwala na przeniesienie sporej części działalności bankowej na systemy zewnętrzne – bardziej wydajne niż wewnętrzne banków spółdzielczych: system core'wy, sprawozdawczości, hurtownia danych, bankowość mobilna, etc. Dzięki powyższym rozwiązaniom bank ma możliwość obniżenia kosztów utrzymania własnej infrastruktury IT, gdyż zamienia je na opłatę ryczałtową za korzystanie z usług. Gwarantuje sobie również bezpieczeństwo ciągłości działania. Jednakże kluczowym jest, aby wybrać godnego zaufania partnera – dostawcę tych usług, o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej i wysokim poziomie bezpieczeństwa.

7. Dzięki nowym dostępnym rozwiązaniom bank ma możliwość skrócenia czasu obsługi klienta do kilku minut (otwarcie rachunku, lokaty, decyzje kredytowe). Ponadto przeniesienie niektórych procesów na serwery zewnętrzne pozwala na uwolnienie zasobów osobowych w bankach, wykorzystanie ich w innych obszarach, przez co usprawnienie kolejnych procesów.

8. Przy wdrażaniu nowych rozwiązań usprawniających systemy, jedną z największych barier jest opór pracowników banków spółdzielczych, wynikający z obawy o utratę zatrudnienia. To jest zadanie banków, aby przekonać te osoby, że nie zamierzają rezygnować ze swoich specjalistów. Doświadczenia lokalnych instytucji finansowych, które przeszły przez tego rodzaju procesy, wskazują, że z perspektywy czasu przenoszenie pracowników do innych obszarów (np. zmiana roli specjalisty IT na analityka biznesowego) spotyka się finalnie z zadowoleniem, a usprawnienie systemów ostatecznie przekonuje nawet największych oponentów. Ponadto nowe możliwości i funkcjonalności w banku stanowią również sposobność na zachęcenie nowych „talentów” do współpracy. Niezwykle istotnym aspektem jest tu zaangażowanie pracowników w dany projekt. Musi to być wsparte odpowiednim systemem motywacyjnym.

9. Recesja nie stanowi usprawiedliwienia dla zatrzymania zmian technologicznych. Jednakże dalsze modyfikacje i rozwój muszą mieć na celu uzyskanie konkretnego/wymiernego efektu biznesowego.

10. Jednakże należy mieć na uwadze, że przejście do chmury bez odpowiedniego przygotowania i rozumienia tego procesu nie przyniesie oczekiwanych korzyści. Wiąże się to z bardzo istotnymi aspektami biznesowo-organizacyjnymi. Ważną kwestią jest również wybór rozwiązań odpowiednio dopasowanych do działalności danej instytucji.

11. Korzystanie przez banki spółdzielcze z funkcjonalności chmurowych nie jest jednak rozwiązaniem wszystkich problemów. Niezbędnym jest podejmowanie również wspólnych

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

działań na poziomie zrzeszeniowym, które będą stanowiły wsparcie dla lokalnych instytucji finansowych w ramach back offica, czy systemów sprawozdawczych.

12. Kolejną istotną kwestią jest również rosnący koszt nowych technologii i ich wdrażania. Banki potrzebują coraz więcej nowych kompetencji. Rozwiązania jednostkowe są natomiast coraz droższe i coraz trudniejsze do udźwignięcia i zabezpieczenia przez lokalne instytucje finansowe indywidualnie. Dlatego tak istotnym jest współpraca różnych podmiotów w tym zakresie i współdzielenie się systemami, rozwiązaniami, zasobami (w tym ludzkimi) oraz kompetencjami. Pamiętajmy, że siła negocjacyjna i nabywcza jednego banku jest mniejsza niż grupy. Warto również podejmować wspólne działania i projekty na poziomie międzyzrzeszeniowym. Nawet banki komercyjne, pomimo o wiele większych możliwości technologicznych i finansowych, potrafią się zjednoczyć w ramach wspólnych projektów (np. BLIK).

13. Pomimo dobrej, obecnej sytuacji finansowej banków i zrzeszeń, planowana skala projektów powinna być na bieżąco weryfikowana pod kątem warunków rynkowych. Głównymi kryteriami powinny być koszty, optymalizacja procesów oraz bezpieczeństwo banków.

14. Każdy kryzys niesie ze sobą zagrożenia, ale też i szanse. Pandemia Covid-19 była tego bardzo dobrym przykładem, gdyż w trakcie jej trwania banki spółdzielcze zostały zmuszone do przyspieszenia procesów wdrażania nowych technologii, z korzyścią dla nich. Obecnie lokalne instytucje finansowe nie mogą spowolnić tego tempa, jeżeli chcą zachować konkurencyjność na rynku i być atrakcyjnymi dla klientów. Należy się zastanowić, w jaki sposób wykorzystać mądrze i efektywnie bieżący czas.

PREZENTACJA PARTNERA GENERALNEGO KONFERENCJI:

Silne uwierzytelnianie. Potrzeba? Konieczność? Możliwość? - Krzysztof Gózdź, Sales Manager, Secfense; Paweł Gula, Prezes Zarządu, Centrum Rozwoju Usług Zrzeszeniowych Sp. z o.o.

SESJA VII

Cyberbezpieczeństwo – banki w dobie zwiększonych zagrożeń

WYSTĄPIENIE WPROWADZAJĄCE:

Piotr Balcerzak, Dyrektor Zespołu Bezpieczeństwa Banków, Związek Banków Polskich

1. Sektor bankowy boryka się z rosnącą skalą wyzwań związanych z cyberprzestępczością, cyberbezpieczeństwem i ciągłością działania.
2. Jednym z najbardziej powszechnych sposobów wyłudzenia danych, informacji, środków finansowych, jest Spoofing/Vishing, czyli podszywanie się pod inną osobę/instytucję w celu wprowadzenia w błąd odbiorcy informacji. Często dzieje się to przy wykorzystaniu

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

tożsamości osoby znanej i rozpoznawalnej, w celu zmanipulowania pokrzywdzonego np. zachęcenie do inwestowania w kryptoaktywa lub na rynku FOREX.

3. Innym popularnym procederem w przestrzeni cyber są oszustwa z wykorzystaniem zdalnego pulpitu. Sprawca podszywa się pod bank i w ramach rzekomego wsparcia technicznego próbuje przejąć kontrolę nad urządzeniem ofiary. Należy również uważać w przypadkach, w których doradca finansowy oferuje zdalną pomoc na rynku FOREX lub na giełdzie kryptowalut.

4. ENISA w swoim raporcie z 2017 r. wskazała Bankowe Centrum Cyberbezpieczeństwa ZBP jako przykład europejskiego ISAC sektora bankowego.

5. Rolą FinCERT.pl – Bankowego Centrum Cyberbezpieczeństwa ZBP jest wymiana informacji o zagrożeniach, podatnościach i incydentach oraz analizowanie zdarzeń i tworzenie dobrych praktyk na przykładzie sektora bankowego. Cały proces odbywa się w oparciu o zaufanie, partnerstwo publiczno-prawne, platformę do bezpiecznego komunikowania się.

6. Wnioski płynące z analiz zdarzeń prowadzonych przez FinCERT.pl BCC:
- najpoważniejsze szkody wyrządzają incydenty, w których do płatności dochodzi z wykorzystaniem silnego uwierzytelnienia (SCA);
- pokrzywdzony często świadomie udostępnia dane uwierzytelniające (oszustwa typu FOREX);
- zmanipulowany klient sam inicjuje płatność na własną szkodę (oszustwo „na wnuczka”, „na policjanta”).

7. BCC ZBP w ramach FinCERT.pl udostępnił skrzynkę kontaktową alert@fincert.pl, służącą do przyjmowania pilnych zgłoszeń od krajowych i międzynarodowych podmiotów współpracujących z ZBP.

8. Bankowe Centrum Cyberbezpieczeństwa prowadzi również działania edukacyjne na szeroką skalę, w celu zwiększenia świadomości społeczeństwa o czyhających zagrożeniach.

9. Główne wyzwania związane z zapewnieniem ciągłości działania banków w zakresie cyberbezpieczeństwa są następujące: rosnąca skala ataków DDoS, brak dostępności gotówki, dostępność usług elektronicznych, sprawne zasilanie awaryjne, kaskadowe alarmy bombowe, zdolność dostawców do świadczenia usług, a także szybka, efektywna i bezpieczna wymiana informacji oraz wzajemna pomoc.

10. Odpowiedź sektora bankowego na zidentyfikowane rodzaje ryzyka operacyjnego stanowią Rekomendacje Związku Banków Polskich, mające charakter samoregulacji. Ich stosowanie zwiększa odporność na zagrożenia oraz wzmacnia skuteczną reakcję na przestępstwa.

11. W kontekście wojny w Ukrainie szczególnie przydatne stały się rekomendacje dotyczące: przeciwdziałania niedostępności bankowych serwisów internetowych w wyniku ataków DoS/DDoS (z 8 lutego 2022 r.), zachowania ciągłości działania banków w obliczu

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

międzynarodowego konfliktu zbrojnego lub wojny hybrydowej (z 10 marca 2022 r.), a także dotyczące kaskadowych gróźb ataków na placówki bankowe (z 29 grudnia 2020 r).

DEBATA:

Moderator: **dr Tadeusz Białek**, Wiceprezes Związku Banków Polskich

Uczestnicy debaty: **Mirosław Skiba**, Prezes Zarządu SGB-Bank SA; **Robert Banach**, Wiceprezes Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości SA; **Krzysztof Karwowski**, Prezes Zarządu Banku Spółdzielczego w Szczytnie; **Tomasz Nizielski**, Wiceprezes Zarządu Poznańskiego Banku Spółdzielczego

1. Walka z cyberprzestępczością jest to proces ciągły, nigdy nie ma końca.
2. Banki spółdzielcze i zrzeszające muszą pamiętać o kwestiach bezpieczeństwa, już na etapie projektowania nowych rozwiązań.
3. Banki zrzeszające wspierają lokalne instytucje finansowe w walce z cyberzagrożeniami. Dzięki wprowadzonym rozwiązaniom zrzeszeniowym mają one możliwość detekcji nieprawidłowości i skontaktowania się z klientem, aby wyjaśnić wątpliwości w dotyczące danej transakcji, a następnie kontaktują się z odpowiednimi instytucjami i organami ścigania. Banki zrzeszające są w stanie wesprzeć banki spółdzielcze w ramach tego rodzaju usług w trybie 24/7, na co często indywidualnie lokalne instytucje finansowe nie mogą sobie pozwolić. Zdjęcie tej sfery z barków banków spółdzielczych pozwoli na ograniczenie ponoszonych przez nie kosztów, a także na poświęcenie większej ilości czasu na biznes.
4. W roku bieżącym na sile nabrały nowe wyzwania i ryzyka związane z agresją Rosji na Ukrainę, zwłaszcza w kontekście zapewnienia ciągłości działania banków spółdzielczych, operacyjnym i technologicznym. Te wyzwania można podzielić pod względem czasu i siły oddziaływania. Niektóre mają indywidualny charakter dla tego rodzaju kryzysu, natomiast inne są standardowe w przypadku występowania różnych sytuacji kryzysowych.
5. Mimo, że wojna na Ukrainie nie dotyczyła bezpośrednio obywateli Polski, to w lutym br. instytucje finansowe musiały się zmierzyć z masowymi wypłatami gotówki przez klientów. Jest to typowe zachowanie, obserwowane również w ramach wcześniejszych kryzysów. Społeczeństwo chce się zabezpieczyć poprzez dostęp do podstawowych produktów, takich jak gotówka, żywność, czy paliwo. Wcześniejsze doświadczenia, m.in. z okresu pandemii, pozwoliły sektorowi bankowemu odpowiednio się przygotować na wypadek tego rodzaju zachowań klientów. Nastroje społeczne zostały uspokojone po kilku dniach, kiedy okazało się, że konflikt za wschodnią granicą nie spowodował wyłączenia polskiej gospodarki, ani systemów publicznych. Sektor bankowy, a zwłaszcza banki spółdzielcze, wzorowo zdał ten trudny test.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

6. Ponadto wojna uświadomiła instytucjom finansowym, jak istotna jest cyberprzestrzeń i bezpieczeństwo danych utrzymywanych w systemach bankowych.

7. W długoterminowym okresie warto podkreślić zmianę modelu funkcjonowania niektórych aspektów banków spółdzielczych, np. w związku napływem imigrantów w Polsce (konieczność obsługi tych osób, spełnienie wymogów AML).

8. Mówiąc o zapewnieniu ciągłości działania w przypadku konfliktu zbrojnego i odcięcia od dostaw energii elektrycznej, jedną z form zabezpieczenia banków przed tym ryzykiem jest inwestycja w magazyny energii, pozwalające na kumulację energii, dzięki której dana instytucja finansowa będzie w stanie przetrwać przez 2-3 dni, bez konieczności zasilania zewnętrznego.

9. Aby banki budowały swoją odporność i były mniej narażone na cyberzagrożenia, potrzebna jest nieustająca, wielowymiarowa edukacja, w rozumieniu edukacji klientów, a także wymiany wiedzy i doświadczeń między bankami. Kluczową rolę odgrywają tu pracownicy instytucji finansowych. Muszą być świadomi zagrożeń, których sami mogą doświadczyć, a także przekazywać wiedzę klientom, w jaki sposób powinni unikać ryzyka i reagować w przypadkach wyłudzeń.

10. Mówiąc o cyberprzestępczości i zagrożeniach, na jakie są narażeni klienci banków, nie da się pominąć niewłaściwej narracji organów sądowych i zmian prawnych, które obserwowane są w ostatnim czasie. Budowane jest przekonanie o braku odpowiedzialności klientów za poddanie się atakowi hakerskiemu, bo bank i tak finalnie odda utracone środki. To budzi ogromne zagrożenie.

11. Podkreślono szkodliwy wpływ dezinformacji klientów prowadzonej przez UOKiK, np. w komunikacie z lipca br. dot. autoryzacji przez klienta transakcji oszukańczej za pośrednictwem zdalnego pulpitu, wskazano, że bank jest zobowiązany do zwrotu utraconych w ten sposób środków, czy w związku z niewłaściwą implementacją dyrektywy UE dot. udowadniania autoryzacji przez bank (przepisy unijne mówią o udowadnianiu uwierzytelnienia).

12. Sposobem na zmniejszenie liczby tego typu fraudów byłoby stworzenie zaawansowanej analizy behawioralnej klienta. Niestety nie stanowi to rozwiązania wszystkich problemów w tym zakresie.

13. Pandemia przyniosła nam zmianę myślenia i organizacji miejsca pracy. Wiele przedsiębiorstw, w tym banki, na stałe rozszerzyły możliwości pracy w trybie zdalnym. Jednakże to się również wiąże z bezpieczeństwem. Aspekty ochrony wewnętrznej muszą również zostać zaadresowane w strategii banków. Jest to zagadnienie, które także warto byłoby rozważyć na poziomie zrzeszeniowym.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

14. Cyberbezpieczeństwo to jeden z najbardziej newralgicznych obszarów funkcjonowania banku. Działania w tym zakresie muszą być koordynowane na poziomie sektorowym, we współpracy z Bankowym Centrum Cyberbezpieczeństwa, a także na poziomie międzynarodowym. Jest to jedyny sposób na budowę poczucia bezpieczeństwa i sukces nieustannej walce z cyberprzestępczością.

WNIOSKI I REKOMENDACJE FORUM LIDERÓW BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH 2022

Włodzimierz Kiciński, Wiceprezes Związku Banków Polskich

1. Podczas dwudniowych obrad Forum dokonano przeglądu różnych aspektów działalności banków spółdzielczych. Należy podkreślić, że rola lokalnych instytucji finansowych wymaga dalszego wzmocnienia. Niezbędna jest ku temu jasno zdefiniowana strategia, która będzie konsekwentnie realizowana, z uwzględnieniem zmieniających się warunków rynkowych.
2. Konieczne jest podejmowanie współpracy i wspólnych projektów na poziomie zrzeszeniowym oraz międzyzrzeszeniowym.
3. Dla bezpieczeństwa sektora bankowości spółdzielczej kluczowa jest synchronizacja i koordynacja działań. W tym zakresie nie jest możliwym przecenienie roli, jaką pełnią systemy ochrony instytucjonalnej.
4. Banki spółdzielcze są coraz lepiej zarządzane, zwłaszcza pod względem technologicznym i cyberbezpieczeństwa. Proces ten musi być kontynuowany.
5. Model bankowości spółdzielczej ulega zmianie, ale proces ten musi być przeprowadzany bezpiecznie, efektywnie i po odpowiednim wcześniejszym przygotowaniu.
6. Niezbędne jest podejmowanie działań edukacyjnych, na szeroką skalę i w różnych obszarach. Musi to dotyczyć zarówno pracowników banków (zdobywanie nowych kompetencji, rozwój, kontakt z klientem), jak i ich klientów (zwłaszcza w kontekście zagrożeń związanych z wyłudzeniami).
7. Niestety sektor bankowy musi się zmierzyć z rosnącą ilością regulacji i inicjatyw prawnych, niesprzyjających jego rozwojowi, a także stwarzających liczne problemy dla jego funkcjonowania.
8. Mamy jednak nadzieję, że proces unowocześniania i rozwoju banków spółdzielczych będzie postępował. Niech dobre wyniki roku bieżącego nie rozleniwiają menadżerów lokalnych instytucji finansowych i będą dobrze wykorzystane.
9. Spółdzielczy sektor bankowy ma ogromny potencjał bliskości klientów, dużego udziału w rynku oraz technologiczny. Związek Banków Polskich ma nadzieję, że Forum Liderów

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

Banków Spółdzielczych o tym przypomina, a banki spółdzielcze udowodnią, jak efektywnie ten potencjał wykorzystywać, a nie tylko o nim dyskutować.

10. Słowa podziękowania zostały skierowane do Partnerów i Sponsorów tegorocznej konferencji.

Opracowanie: *Katarzyna Pawlik*

Akceptacja: *Mariusz Zygierewicz*